

Z DZIEJÓW POLARYSTYKI

Piotr Köhler

Zakład Badań i Dokumentacji Polarnej im. Prof. Z. Czepego

Instytut Botaniki

Uniwersytet Jagielloński

ul. Kopernika 27

31-501 Kraków

piotr.kohler@uj.edu.pl

OSIEMDZIESIĘCIOLECIE POLSKIEJ WYPRAWY NA SPITSBERGEN

W 1936 R.

W 2016 r. mija 80 lat od odbycia drugiej polskiej wyprawy na Spitsbergen. Poniższy tekst w sposób skrótowy przypomina tamto wydarzenie.

Wyprawa zorganizowana została w niewiarygodnie krótkim czasie, jak na ówczesne warunki, w ciągu zaledwie 3 tygodni. Jej organizatorami, a jednocześnie uczestnikami byli: inż. Stefan Bernadzikiewicz (1907-1939), asystent Politechniki Warszawskiej, dr Konstanty Narkiewicz-Jodko (1901-1963), asystent Uniwersytetu Warszawskiego, oraz Stanisław Siedlecki (1912-2002), student geologii Uniwersytetu Warszawskiego. W ciągu dwóch letnich miesięcy uczestnicy mieli przejść na nartach w poprzek cały Spitsbergen z południa na północ. Wyprawa miała mieć charakter rekonesansu z elementami alpinistycznymi i naukowymi. Eksploracje alpinistyczne planowano dokonać w grupie szczytu Hornsundtind (na południu) na początku wyprawy i Gór Chydeniusa (Chydeniusfjella) (na północy) – w drugiej jej części. Trasa wyprawy miała prowadzić od najbardziej na południe położonego przylądka Spitsbergenu – Sørneset. Następnie planowano przejść wschodnią częścią wyspy, gdzie uczestnicy mieli wykonać główne zadania odkrywcze wyprawy, m.in. wstępną eksplorację geograficzną, szczególnie terenów sąsiadujących z terenami już opracowanymi przez Polską Wyprawę Polarną w 1934 r. Miał to być wstęp do dalszych polskich wypraw w ten rejon. Drugim obszarem, w którym cele alpinistyczne byłyby głównym zadaniem, to wspomniane powyżej Góry Chydeniusa z najwyższym szczytem Spitsbergenu – Mount Newton (1713 m n.p.m.) oraz niezbadanymi wtedy jeszcze Górami Stubendorfa. W planach

Biuletyn Polarny 19-20

wyprawa miała wykonywać szkice stolikowe jako wstęp do przyszłych dokładniejszych prac topograficznych. Po uzupełnieniu zaopatrzenia w połowie wyprawy, dalsza jej trasa miała wieść aż do położonego najdalej na północ przylądka Verlegenuken.

Organizatorzy uzyskali nie tylko poparcie Klubu Wysokogórskiego, ale także prawie cały sprzęt alpinistyczny i polarny, w tym sanie polarne.

Uczestnicy wyprawy wyjechali z Warszawy 28 VI 1936 r. i przez Niemcy, Szwecję i Norwegię dotarli do Narviku, gdzie zaokrętowali się na statek towarowo-turystyczny „Lyngen”. W Tromsø uzupełnili żywność i ekwipunek. W dniu 7 VII zeszli na ląd po południowej stronie fiordu Hornsund w zatoce Gåshamna. Stamtąd na południe, zgodnie z planem, udali się na Sørneset, skąd rozpoczęli trawers Spitsbergenu. 4 VIII osiągnęli wybrzeża Tempelfiordu, czym zakończył się I etap. Po sześciodniowej przerwie spowodowanej uzupełnianiem aprowizacji i paliwa do kuchni rozpoczęli etap II. W ciągu dwóch tygodni – 24 VIII – osiągnęli najdalej na północ położony punkt Spitsbergenu – Verlegenuken. I jeszcze tego samego dnia rozpoczęli wędrówkę powrotną. Już 1 IX dotarli do wybrzeża Klaasbillenfiordu i do opuszczonych chatki Bruce City, a 5 IX zostali zabrani na pokład umówionego wcześniej s/s „Lyngen”. Wyprawa została zakończona.

Z realizacji planów alpinistycznych i naukowych praktycznie nic nie wyszło. Z powodu szybkiego marszu oraz częstych mgieł, które towarzyszyły im w czasie prawie całej wyprawy, zaniechano wykonywania pomiarów i szkiców topograficznych. Wykonywano natomiast zdjęcia fotograficzne (gdy pogoda na to pozwalała). Miały posłużyć do późniejszej identyfikacji pewnych szczegółów topograficznych. Zbierano okazy botaniczne w tundrze, głównie na wybrzeżach. Okazy te przekazano następnie do Zakładu Systematyki Roślin Uniwersytetu Warszawskiego. Nie zdobywano trudniejszych szczytów. Ograniczono się jedynie do wejść szczytowych, gdy trzeba było zorientować się w kierunku marszu. Zbadano jedynie 2 przejścia przełęczowe w Górach Stubendorfa. Prasa skandynawska (głównie norweska) z dużym zainteresowaniem odnotowała wyprawę. Brak prowadzonych badań spowodował, że po wyprawie nie pozostały opracowania naukowe, a jedynie relacje.

Z dziejów polarystyki

Bibliografia

- [anonim]. 1936. II Polska wyprawa na Spitsbergen 1936 r. *Taternik* 21(1): 11-12.
- [anonim]. 1949. Polskie wyprawy egzotyczne klubu Wysokogórskiego PTT. *Poznaj Świat* 2(7-9): 89-95.
- BERNADIKIEWICZ S. 1936. II Polska wyprawa na Spitsberg. *Turysta w Polsce* 2(11): 10-11.
- DĄBROWSKI Z. 1936. Polska wyprawa na Spitsbergen 1936 r. *Taternik* 20(6): 220-221.
- KÖHLER P. [w druku] Druga polska wyprawa na Spitsbergen (w 1936 roku). *Kwartalnik Historii Nauki i Techniki* 61.
- SIEDLECKI S. 1938. Crossing West Spitsbergen from south to north. *Norsk Geografisk Tidsskrift* 7(2): 79-91.
- SIEDLECKI S. 1938. Przejście z południa na północ przez Zachodni Spitsbergen. *Wierchy* 16: 118-135 [także Separatum].
- SIEDLECKI S. 1984. Przejście z południa na północ przez Zachodni Spitsbergen. [w:] A. Rotter, J. Zdebski (red.), Z kart „Wierchów”. Wydawnictwo PTTK „Kraj”, Warszawa - Kraków, s. 137-148 [przedruk z czasopisma *Wierchy* 1938 16: 118-135]

Fotografie (w podpisach zacytowane są oryginalne opisy S. Siedleckiego)

- Fot. 1. Stanisław Siedlecki (po lewej) i Konstanty Narkiewicz-Jodko (po prawej) piją wodę na lodowcu. For. S. Bernadzikiewicz, 1936. Ze zbiorów Zakładu Bad. i Dok. Polar. IB UJ, sygn. 9.IV.2
- Fot. 2. O mało, a byłaby katastrofa. Ze zbiorów Zakładu Bad. i Dok. Polar. IB UJ, sygn. 9.IV.2
- Fot. 3. Spitsbergen 1936. Stanisław Siedlecki smaruje płozy sań. Ze zbiorów Zakładu Bad. i Dok. Polar. IB UJ, sygn. 9.IV.2
- Fot. 4. Spitsbergen 1936. W Ziemi Południowego Przylądka. Ze zbiorów Zakładu Bad. i Dok. Polar. IB UJ, sygn. 9.IV.2
- Fot. 5. Uczestnicy wyprawy na Spitsbergen w 1936 r., od lewej: Stefan Bernadzikiewicz, Stanisław Siedlecki, Konstanty Narkiewicz-Jodko. Zdjęcie wykonane samowyzwalaczem 2 IX 1936 r. Ze zbiorów Zakładu Bad. i Dok. Polar. IB UJ, sygn. 9.IV.2

Uczestnicy wyprawy na Spitsbergen w 1936 r., od lewej: Stefan Bernadzikiewicz, Stanisław Siedlecki, Konstanty Narkiewicz-Jodko. Zdjęcie wykonane samowyzwalaczem 2 IX 1936 r. Ze zbiorów Zakładu Bad. i Dok. Polar. IB UJ, sygn. 9.IV.2

Stanisław Rakusa-Suszczewski

02-535 Warszawa
ul.łowicka 51 m55

**DLACZEGO ZAKŁAD BIOLOGII ANTARKTYKI WSZEDŁ W SKŁAD
INSTYTUTU BIOCHEMII I BIOFIZYKI PAN**

Zakład Biologii Antarktyki Polskiej Akademii Nauk wraz ze stacją Arctowskiego nie miały osobowości prawnej musiały więc zostać przyłączonego do jednego z Instytutów PAN zgodnie z Ustawą o Polskiej Akademii Nauk. Ten stan sprzyjał mojej koncepcji związania się z Instytutem Biochemii i Biofizyki PAN, co zyskało pełne zrozumienie i pomoc Dyrektora Piotra Zielenkiewicza za co mu jestem głęboko wdzięczny. Kiedy w roku 1977 lądowaliśmy na wyspie King George rejon ten był na tyle nieznanym że wymagał podstawowych prac kartograficznych, meteorologicznych, geologicznych, zoologicznych, botanicznych itd. W efekcie doprowadziło to, że jest on naukowo najlepiej i najwszechstronniej poznanym obszarem